

УДК 7.012:37.091.2

Анатолій Максимчук

**ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«КОМПОЗИЦІЯ» МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»**

Композиційна грамотність є основною вимогою в процесі опанування видами образотворчого мистецтва, починаючи від живопису та графіки й поширюючись на дизайн. Крім цього, оволодіння її основами надає можливість організовувати візуальні елементи в єдину цілісну систему (що необхідно для створення виразних та професійних творів мистецтва), розвивати навички експериментування з формою, кольором, простором і ритмом, розширюючи власний художній інструментарій. Відтак вивчення освітньої компоненти «Композиція» є необхідною умовою для формування компетентного фахівця.

Метою доповіді є дослідження особливостей вивчення освітньої компоненти «Композиція» майбутніми вчителями інтегрованого курсу «Мистецтво», розгляд теоретичної та практичної складової дисципліни.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти «Композиція» здобувачами вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Мистецтво в закладах освіти» є оволодіння теоретичними (розгляд законів композиції, правил, прийомів виконання, видів, типів тощо) та практичними основами (створення робіт в різних техніках та матеріалах). В результаті опанування знаннями, уміннями та навичками з цієї дисципліни вони розвивають: креативність, здатність до абстрактного мислення, візуальну грамотність (гармонійне розміщення об'єктів у просторі), аналітичні здібності (в процесі аналізу композиційних рішень в історії мистецтва, дизайні, архітектурі), дисципліну та уважність (за рахунок послідовної праці над практичними завданнями, яка вимагає зосередженості, акуратності та уважного ставлення до деталей). Студенти навчаються представляти власні ідеї візуальними засобами, захищати творчі проєкти та аргументувати вибір композиційних рішень. Володіння основами композиції є важливою складовою для формування вміння бачити цілісну картину та створювати візуально ефективні проєкти. Вона широко використовується не лише в образотворчому мистецтві, але й графічному дизайні, інтер'єрному та промисловому дизайні, веб-дизайні, архітектурі, фотографії та кінематографії, рекламі та маркетингу.

Композиція в перекладі з латинського означає з'єднування частин. Вона полягає в цілеспрямованій побудові форми витвору мистецтва, з метою розкриття задуму автора [5]. Композиція надає можливість логічно та гармонійно розташовувати окремі частини єдиного цілого об'єкту. За своєю природою гармонія є впорядкованістю та протилежністю хаосу. Як зазначає О. Шевченко, опановування основами композиції слід здійснювати в такому порядку:

1. Вивчення елементів композиції і їх характеристик окремо один від одного;
2. Розгляд взаємодії елементів між собою;
3. Здійснення аналізу і підкорення елементів конкретній цілі [1].

Композиція поділяється на такі види: площинна (фронтальна), об'ємна та об'ємно-просторова. В основі площинної композиції лежать чотири головних елементи: крапка, лінія, пляма та колір. Усі твори образотворчого мистецтва з'явилися за допомогою їх поєднання та правил, які називають законами композиції. Вони поділяються на закон цілісності (єдності), рівноваги та супідрядності (дотримання візуальної ієрархії) [3]. Розрізняють такі засоби гармонізації композиції, як: симетрія-асиметрія, метр-ритм, контраст-нюанс, подоба-відмінність, величина-масштабність, співвідношення величин-пропорції та консонанс-дисонанс [2]. Принципи можна класифікувати на: доцільності, цілісності, образності, домінанти та врівноваженість частин. Існують такі прийоми композиції, як: групування, накладання і врізання, а також членування [1]. Вона може бути таких типів: замкнена, відкрита, симетрична, асиметрична, статична та динамічна [4].

Отже, оволодіння знаннями, уміннями та навичками з освітньої компоненти «Композиція» є важливою умовою для формування освіченого вчителя інтегрованого курсу «Мистецтво». Окрім оволодіння теоретичною частиною освітньої компоненти студенти виконують практичні роботи, які спрямовані на створення: станкової скульптури (з застосуванням масштабу), графічної роботи (на контраст, нюанс, тотожність, ритм, пропорції), декоративної роботи (на контраст, нюанс, тотожність, ритм), живописної роботи (на контраст, нюанс, тотожність) та абстрактної роботи з використанням правил золотого перетину. В результаті, здобувачі вищої освіти навчаються вдосконалювати власну творчу майстерність, розвивати окомір та можуть відрізнити вдалу композицію від невдалої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисенко С. М. Основи композиції і проєктної графіки [електронне видання]: навчальний посібник. К : НАУ, 2021. 52 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1dda0d76-e999-4e0e-b4a1-9f8e8807b0f8/content> (дата звернення: 21.04.2025)
2. Засоби гармонізації композиції. URL: https://www.youtube.com/watch?v=AqC_9ZUlktc&t=1s&ab_channel=CASESMedia (дата звернення: 22.04.2025)

3. Основи композиції. URL: https://www.youtube.com/watch?v=pXucuYhBx1Q&t=110s&ab_channel=CASESMedia (дата звернення: 22.04.2025)
4. Типи композиції. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Fq56x0gjCNo&t=15s&ab_channel=CASESMedia (дата звернення: 22.04.2025)
5. Шевченко О. В. Основи композиції: методичні рекомендації. Львів : ЛНАМ, 2024. 32 с. URL: <https://lnam.edu.ua/files/Academy/faculty/dpm/glass/pdf/publications/osnovy.pdf> (дата звернення: 21.04.2025)